

olen vabatahtlik

**Vabatahtlike rakendamise koostöömudeli testimine
hoolekandesüsteemis ja üle-eestiliselt rakendatava
koostöömudeli väljatöötamine**

Riigihange nr 195069

Mudeli kirjeldus

olen vabatahtlik

Sisukord

Lähtepunktid.....	3
Vabatahtlike poolt pakutavad tegevused	7
Vabatahtlikud.....	9
Vabatahtlike koolitamine	13
Abivajajad	14
Koostööpartnerite rollid ja vastutus	16
Projekti ettevalmistavad tegevused	18
Projekti haldamine.....	20
Andmete liikumine ning analüüsimine	21
Teavitustöö	23
Jätkusuutlikkus.....	25

Tallinn 2018

olen vabatahtlik

Lähtepunktid

Kuigi vabatahtlik tegevus on Eestis võrdlemisi levinud (Praxis, 2013), panustab sotsiaalvaldkonda kõigest 16 % elanikkonnast. Liikumise Kodukant kogemuse põhjal võib väita, et osaliselt on olnud pärssivaks teguriks asjaolu, et sotsiaalvaldkond on tundlik ning inimesel nõ tavanavalt on keeruline appi minna, isegi kui ta seda soovib. Sotsiaalvaldkonnas töötavad inimesed aga pelgavad, et abilisteks satuvad oskusteta ning teadmata taustaga inimesed, kuid vajalike ettevalmistustööde ja koolituste läbiviimiseks napib võimalusi. Samuti Eesti ühiskond vananeb ning elanikkonda iseloomustab suhteliselt madal tervena elatud aastate arv (TAI, 2017). Eeltoodud asjaolud on toonud kaasa selge vajaduse vabatahtliku tegevuse süsteemse arendamise järele sotsiaalvaldkonnas.

Vabatahtlikena tegutsevad Eestis pigem nooremad inimesed, kesk- ja vanemas eas inimeste seas ei ole vabatahtlik tegevus väga levinud (Tambaum, 2016). Üks põhjuseid, mis kindlasti mõjutab käesolevas pakkumuses kirjeldatud laiendamisplaani, on 50+ elanikkonna suhteliselt kõrge tööga hõivatus (Statisikaamet, 2017), omastehoolduse suur koormus (World Bank, 2017) ning madal pension, mis paneb pensionieas inimesi eelistama tasustatud töökohti. Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring (Emor & Praxis, 2016) osutas inimeste selgele valmisolekule olla rohkem kaasatud vabatahtlikku tegevusse, samas oleme olnud tunnistajaks, et see tahe ei realiseeru iseenesest. Niisamuti ei teki iseenesest koostööd noorte ja vanade vahel, mis tuleneb tsiviliseeritud ühiskondades ilmnevast vanussurvet ja stereotüüpide levikust (Pasupathi et al., 2002). Tarvis on teavitustööd, usalduse loomist osapoolte vahel, väljaõpet ning stabiilset eestvedamist, mis omakorda tähendab vastutuse ja kohustuste võtmist selleks määratud (ja tasustatud) inimeste poolt.

Lisaks üldisele vanemaealiste inimeste arvu suurenemisele elas 2017. aasta alguses Eestis 149 900 puudega inimest, mis moodustas 11,4% elanikkonnast. Suurem osa puuetega inimestest kuuluvad vanemasse eagrupperi: üle kahe kolmandiku neist on 55-aastased või

olen vabatahtlik

vanemad.¹ (Eesti Puuetega Inimeste Koda, 2018). ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaselt peetakse puuetega inimeste mõiste all silmas isikuid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib koostoimes erinevate takistustega tõkestada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel. Vanemaealine inimene on UNESCO definitsiooni järgi 65-aastane või vanem inimene, kelle puhul tuleb arvestada elu jooksul tekkinud piirangutega, mis võivad viia sotsiaalse tõrjumiseni. Nii vanemaealiste kui puudega inimeste puhul on elukvaliteedi säilitamiseks kesksel kohal oma võimete ärakasutamine. Oluline on mõista, et kasvava vanuse tõttu üksikute inimeste protsent kasvab. Kuni neljandik mehi elavad üksikult 85-aastaselt, umbes 50% naistest on üksikud 65-aastaselt ja ligi 1/3 puudega inimestest elab üheliikmelises leibkonnas (Eesti Puuetega Inimeste Koda, 2018). Puude raskusastme järgi on suurim psüühika- ja käitumishäirega inimeste hulk, mille osakaal kasvab enim tööealistel (16–64aastastel). Vähemalt 64-aastastel on enim esinevaks puuet tekitavaks haiguseks lihasluukonna ja sidekoehaigused ning teisel kohal psüühika ja käitumishäired² (TAI, 2017). Vabatahtlike koostöömudeli rakendamisel tuleb kaasamisprotsessis arvesse võtta sihtrühma eripära.

Nii vanemaealise kui erivajadusega inimese baasvajadused on universaalsed ja ei eelda vabatahtliku mudeli rakendamisel märkimisväärseid erisusi. Mudeli rakendumine aitab täita ühiskonnas preventiivset ja ühtekuuluvust kindlustatavat osa, et lihtsustada vanemaealiste ja puudega inimeste kaasamist ühiskonda, et tagada nende põhiõiguste realiseerumine.

Eestis on vabatahtlikku tegevust riigi tasandil toetatud ja ühtset süsteemi loodud juba 2005. aastast, mil seda tööd juhtis Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus. Alates 2013. aastast on vabatahtliku tegevuse valdkonna strateegiline partner Siseministeriumile olnud Eesti Külaliikumine Kodukant, kes on ellu kutsunud vabatahtliku tegevuse

---

¹ ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni täitmise variraportit „Puuetega inimeste eluolu Eestis“, 2018, lk 16

² http://www.tai.ee/images/uudiskirja_Puuetega_inimeste_arv.pdf

olen vabatahtlik

võrgustiku. Võrgustikku kuulub hetkeseisuga 38 erinevat vabatahtlikke kaasavat organisatsiooni³. Liikumise Kodukant hallatud veebiportaalis Vabatahtlike Värav on olemas mugav ja populaarne platvorm vabatahtlike ja abivajajate kokkuviiamiseks. Samuti on Vabatahtlike Väravas kättesaadavad mitmesugused juhendmaterjalid nii vabatahtlikele kui vabatahtlike kaasajatele.

2015. aastal töötas Liikumine Kodukant välja vabatahtliku sõbra märgise, kvaliteedimärgise⁴, mis tunnustab vabatahtlike kaasamise head taset ja professionaalsust Eesti vabaühendustes ning avaliku sektori organisatsioonides. Märgi saavad organisatsioonid, mis on osalenud vabatahtliku sõbra arendusprogrammis, on vabatahtlike kaasamise põhjalikult läbi mõelnud ning korraldanud kooskõlas vabatahtliku tegevuse hea tavaga⁵. Praeguseni on vabatahtliku sõbra märgis välja antud 41 organisatsioonile, mis kaasavad vabatahtlikke väga erinevates valdkondades. Vabatahtliku sõbra märgise raames saab Liikumine Kodukant pakkuda nõustamist nii hankes osalevatele sotsiaalpartneritele kui ka teistele võimalikele huvilistele, kes soovivad oma piirkonnas sotsiaalvaldkonna vabatahtlike kaasamismudelit läbi mõelda ning soovivad selleks kõrvalpilku ja toetust.

Hanke elluviimisel loob Liikumine Kodukant Vabatahtlike Väravas eraldi alamlehe mudeli rakendamise hõlbustamiseks ning parimate praktikate levitamiseks. Alamlehele lisatakse kõik vajalikud töövahendid, juhendmaterjalid, soovitused ning vabatahtlike, klientide ning nende kaasajate lood, kus need on kättesaadavad kõikidele huvilistele nii hankeperioodi vältel kui ka pärast seda.

Hoolekandesüsteemis vabatahtlike mudeli väljatöötamisel ja rakendamisel on mõistlik ja säästlik kasutada ära juba olemasolevat kogemust. Näiteks saab Liikumise Kodukant ning

---

³ <http://vabatahtlikud.ee/kontaktid/vorgustiku-liikmed/>

⁴ <http://vabatahtlikud.ee/organisatsioonile/vabatahtliku-sobra-mark/>

⁵ <http://vabatahtlikud.ee/organisatsioonile/vabatahtliku-tegevuse-hea-tava/> ja <http://vabatahtlikud.ee/vabatahtlik-tegevus/vabatahtliku-tegevuse-hea-tava/>

olen vabatahtlik

vabatahtliku tegevuse võrgustiku mitmeid väljatöötatud juhendmaterjale kohendada sobilikuks vabatahtlike kaasajatele sotsiaalvaldkonnas.

Hankes pakutud kaasamise mudelit ei ole kopeeritud teiste riikide heade praktikate pealt, vaid me toetume teadus- ja rakendusuuringutes kinnitust leidnud üldpõhimõtetele, rahvusvahelistele näidetele ja seome need Eesti konkreetsete oludega. Lähim elujõuline vabatahtlike kaasamise mudel, mida rakendatakse (peamiselt) sotsiaalvaldkonnas, leidub Soome pealinnas Helsingis. Helsingi linnas töötavad linnavalitsuse palgal (sarnaselt meie loodavale mudelile) vabatahtlike koordinaatorid, kes on koondanud enda ümber vabatahtlike ning vabatahtlikke kaasavate ühenduste võrgustiku. Koordinaatorid vahendavad vabatahtlikke linnas pakutavate teenuste juurde. Täna sel päeval tegutseb Helsingi linnas ligi 3000 vabatahtliku. Mitmel pool Euroopas on vastu võetud vabatahtliku tegevuse seadus (nt Belgia, Sloveenia, Horvaatia jt), et määratleda vabatahtliku tegevuse piirid ning vormid. Belgias nõuab seadus, et organisatsioonid peavad sotsiaalvaldkonnas tegutsevad vabatahtlikud kindlustama õnnetuste eest ning sätestama kolmandate isikute vastutuse. Selleks on kindlustusturult võimalik osta spetsiaalseid kindlustustooteid. Belgias toetavad sotsiaalvaldkonna vabatahtlike igapäevast tegevust piirkondlikud vabatahtlike keskused, kes pakuvad vabatahtlike kaasajatele (organisatsioonidele) koolitusi ning ekspertteadmisi. Hanke elluviimisel ning mudeli täiendamisel kogutakse näiteid ka teiste Euroopa riikide kogemusest, praktikatest ja väljakutsetest sotsiaalvaldkonnas vabatahtlike kaasamisel, et olemasolevate näidete põhjal loodavat vabatahtlike kaasamismudelit täiendada ja täpsustada.

Psüühikahäirega inimeste kaasamine vabatahtliku mudelisse on väiksemas mahus 2003-2007 aastal õnnestunud Tallinna Vaimse Tervise Keskuse juhtimisel ja erinevate rahastajate toel. Projekti jooksul leidis kinnitust, et psüühikahäirega inimesed saavad edukalt tegutseda nii abivajaja kui ka vabatahtliku rollis. Projekti juhtinud Tallinna Vaimse Tervise Keskuse teenustejuhi Anu Rahu sõnul oli kogemus positiivne ja toetas psüühikahäirega inimesi toetava sotsiaalse keskkonna loomist ja suhtlemisoskuste arendamist. Mudel rakendamine on sellise sihtrühma seas heaks võimaluseks – lisaks

olen vabatahtlik

sotsiaalsüsteemi pakutavale – leida vajalikku tuge vabatahtlike hulgast või osaleda ise vabatahtlikuna.

Eesti sotsiaalkaitsesüsteem tagab kodanikule vältimatu abi ja toe elu iseseisvaks korraldamiseks⁶. Kindlasti toimib Eestis ka nn naabriabi, kus abipalvele vastatakse ilma ametliku vabatahtliku töö süsteemitagi. Abi küsimisel kaaskodanikult ja abi küsimisel vabatahtlikult abistajalt on aga kvalitatiivne vahe. Kaaskodanikult küsitakse abi pigem põhivajaduste rahuldamiseks, puudujääke emotsionaalses ja vaimses toimetulekus ei pea abivajaja selliseks probleemiks, mille lahendamiseks kellegi kolmanda käest abi küsida. Ometi osutavad teadusuuringud, et füüsilise tervise halvenemise tagant võib leida üksildustunde, depressiooni ehk sotsiaalse ilmajätuse ilmingud. Eestis kuulub 50+ vanuses inimestest 35% sotsiaalse ilmajätuse kõige kõrgemasse kvartiili, mis on üks neljast halvimast tulemusest Euroopa riikide seas (Myck, Najsztub, & Oczkowska, 2015).

Vabatahtlike poolt pakutavad tegevused

Peame sotsiaalvaldkonna vabatahtlike peamiseks ülesandeks vähendada sotsiaalse ilmajätuse komponente oma sihtgrupis, millest lähtuvalt on määratletud meie mudelis vabatahtlike poolt pakutavad nn standardteenused:

- seltsilise teenus (nt arutelud, infovahetus, lugemine, käeline tegevus, aju stimuleerivad harjutused, füüsilised harjutused);
- saatjateenus koduväliste sotsiaalsete tegevustega tegelemiseks ja kultuuritarbimiseks;
- tugiteenus lihtsamate kodutööde tegemisel, mida abisaaja üksi ei teeks, aga koos toetajaga oleks (kasvõi osaliselt) võimeline tegema (nt poeskäigul kotikandmine või teejuht, kui on nt tegemist mäluhäiretega inimesega);

---

⁶ Sotsiaalhoolekande seadus

olen vabatahtlik

- abi vaimset ja emotsionaalset rahuldust pakkuvate tööde tegemisel, nagu näiteks kliendi lugude talletamine ning üksteiselt õppimine.

Oluline on rõhutada, et ükski loetletud tegevustest ei näe abisaajat täiesti passiivses rollis ehk meie vabatahtlikud ei paku nn turvateenust. Vabatahtliku pakutavate tegevuste eesmärk on abisaajat vastavalt tema võimetele aktiveerida, isegi juhul, kui tegemist on voodihaigega. Ainult sel juhul on võimalik saavutada abisaaja subjektiivse heaolu kasv ja näha tulemusi, millele on osutanud teadusuuringud. Tõestatud on, et vanemas eas vastastikku rahuldust pakkuv ning tulemuslik sotsiaalne aktiivsus vähendab depressiivsuse sümptomeid (Croezen et al., 2013). Vanemaealiste osalemine sotsiaalsetes tegevustes on seotud paremate kognitiivsete võimete ja vanemaealiste füüsiline passiivsus on seotud kognitiivsete võimete langusega (Adam et al., 2007; Aichberger, et al., 2010). Uute oskuste õppimine elu teises pooles aitab kaasa vaimsete võimete säilitamisele ning takistab lühiajalise mälu probleemide süvenemist (Cohen, 2006). Arendavate tegevuste kaudu suureneb inimese kontrollitunne elu üle (Ryff, 1989). Positiivne interaktsioon teise põlvkonna esindajatega, kes pole pereliikmed, parandavad vanema inimese mina-pilti ja tõstavad enesehinnangut (Hernandez & Gonzalez, 2008).

Eraldi peame selgitama üksteiselt õppimise teenust esitatud nimekirjas. Tegemist on ühelt poolt seltsilise teenuse ja teiselt poolt abivajajate lugude talletamisega, mis pakuvad infot, põnevaid näiteid mõnest ajaloolisest seigast, pereloost, toiduretseptidest jne. Sellisel moel on abivajajal väga lihtne tunda end vajalikuna. Eraldi välja tooduna võib see tõsta potentsiaalsete abivajajate valmisolekut projektiga liituda. Iseäranis vanemate meeste puhul on oluline näidata teda mitte abi saaja positsioonis vaid andja rollis (Tambaum & Kuusk, 2015). Võimalus õppida elukogenud inimeselt võib olla motivaatoriks ja huvihoidjaks ka vabatahtlike jaoks.

Lisaks ülalkirjeldatud tegevustele võivad projekti jooksul piirkondliku vabatahtliku koordinaatori, vabatahtlike ja abisaajate vahelise suhtluse käigus välja kujuneda muud abiliigid, mis vähendavad sotsiaalse ilmajäetuse määra, mida abivajajad peavad oluliseks ja mida sotsiaalhoolekande süsteem ei paku. Vabatahtlike poolt pakutavate tegevuste

olen vabatahtlik

lisandumist projekti käigus kaardistatakse ja analüüsitakse ning selle põhjal täiendatakse mudelit ja töövahendeid, mida hakkavad kasutama projekti järgijad üle Eesti.

Vabatahtlikud

Vabatahtlike värbamiseks kasutame projektis piirkondade vabatahtlike organisatsioone, samuti teeb projektijuht teavituskampaaniat läbi otsekanalite (vallaleht, poed, tervisekeskused, kohalike omavalitsuste asutused, rehabilitatsiooni teenuse osutajad, erihoolekande teenuse osutajad, raamatukogud ja päevakeskused jne).

Muuhulgas koostame eristuva sõnumi selleks, et äratada huvi ja usaldust vanemaealiste seas. Vastav metaanalüüs (Principi et al., 2012) osutab, et vanemaealiste kaasamisel vabatahtlikku töösse peab arvestama teatud spetsiifiliste põhjustega, miks nad on seni vabatahtlikest aktsioonidest pigem eemale jäänud. Näiteks tuleb teavituses näidata, et vabatahtlikku ootab lugupidav organisatsioonikliima ja protsessid on juhitud (Wilinska & Cedersund, 2010), samuti tuleb eos näidata, et oodatakse just elukogenud inimesi, sest vanemaealised kannavad laialt levinud diskrimineerimise töökohal (Pettai, 2018) alateadlikult üle ka vabatahtliku töö valdkonda ja seetõttu loobuvad ise olemast aktiivsed (Irving, 2015). Vanemate inimeste seas on laialt levinud ka eelarvamus enda suhtes, justkui ta on vabatahtlikuks tööks liiga vana ega anna välja „täiemõõdulist” panustajat, kes vastaks produktiivsuse nõuetele. Sellel arvamusel võib olla ka alust, sest muutuv tervises seisund ei pruugi anda võimalust kõiki võetud kohustusi täita. Seetõttu rakendame vajadusel ka tandem-vabatahtliku töövormi, kus ühe vabatahtliku ülesandeid võivad täita kaks inimest korraga. Samasugust mudelit on kasutanud näiteks Eesti Pagulasabi, kus ühe pagulaspere juures tegutseb enamasti kaks vabatahtlikku tugiisikut, et hajutada koormust ja jagada vastutust. Samuti võimaldab tandemina tegutsemine vabatahtlikel omavahel vahetult kogemusi jagada ning üksteiselt õppida. Kas ja kuidas selline pakkumine vastu võetakse ja kuidas see tööle hakkab, selgub projekti tulemuste analüüsi käigus ja on sisendiks mudeli täiendusele.

Tuginedes rahvusvahelisele ja Eesti praktikale, kus vabatahtlik töövorm on üheks tööturumeetmeks ning annab paljudele inimestele võimaluse olla aktiivne vastavalt oma

olen vabatahtlik

võimetele, näeme vabatahtlike sihtrühmana ka puudega inimesi endid. Sotsiaalkindlustusameti andmetel on puuetega inimeste hulgas enamlevinud psüühika- ja käitumishäired, mille puhul on inimestel, kas suuremal või vähemal määral takistuseks muutlik töövõime ajas, st produktiivsus ja suutlikkust tööülesandeid täita võib olla mõnda aega 100%, kuid see võib tervislikel põhjustel kiiresti muutuda (Praxis, 2015). Arvukad teadustööd on demonstreerinud, sh Paul ja Moser (2009), et töö kaotamine mõjutab vaimset tervist negatiivselt, uue töö leidmine on seotud sellega, kas töö otsimise perioodil inimese vaimne tervis paraneb. Muutliku töövõimega vabatahtlike kaasamise puhul tuleb vajadusel kaasata protsessi vabatahtliku tegevus- ja töövõimet toetav spetsialist, näiteks rehabilitatsiooni teenuse osutaja. Psüühikahäirega inimeste kaasamise head praktikad Eestis on kirjeldatud lähtepunktide peatükis.

Vabatahtlike värbamisel esitab vabatahtlikuks saada sooviv inimene avalduse vormil koos ühe soovitusel. Soovitusel on lisaks vabale vormile ka kohustuslikud küsimused, et välistada kergekäeliselt antud soovitusi. Seejärel viib piirkondlik vabatahtlike koordinaator avalduse esitanud vabatahtlikuga läbi poolstruktureeritud küsimustega vestluse, tutvustab vabatahtliku tegevuse head tava ning kontakteerub vajadusel soovitajaga. Samuti palub koordinaator vabatahtlikul esitada Karistusregistri väljavõtte või teeb ise päringu Karistusregistrisse. Soovitaja võib vajadusel ja inimeste omavahelise kokkuleppe kohaselt olla näiteks inimese rehabilitatsiooni meeskonna spetsialist.

Vabatahtlikud jagunevad kaheks: kogemusega vabatahtliku töö tegijad ning kogemuseta vabatahtlikud. Nn uued vabatahtlikud läbivad kahepäevase koolituse (vt alalõik Vabatahtlike koolitamine), kogemustega vabatahtlike osalemine koolitusel sõltub nende soovist. Kui kogemusega vabatahtlik koolitusel ei osale, teeb talle lühiväljaõppe koordinaator.

Väljaõppe järel sõlmib koordinaator vabatahtlikuga lepingu. Leping sõlmitakse üldjuhul üheks aastaks. Lepinguga määratletakse vabatahtliku ülesanded, tema õigused ja kohustused. Aasta möödudes räägib koordinaator vabatahtlikuga läbi võimalused ja soovid tööde jätkamiseks järgmisel aastal. Aktiivsete lepingutega vabatahtlikud koondatakse vabatahtlike nõusolekul ühtesse andmebaasi. Aastase lepinguperioodi eelis

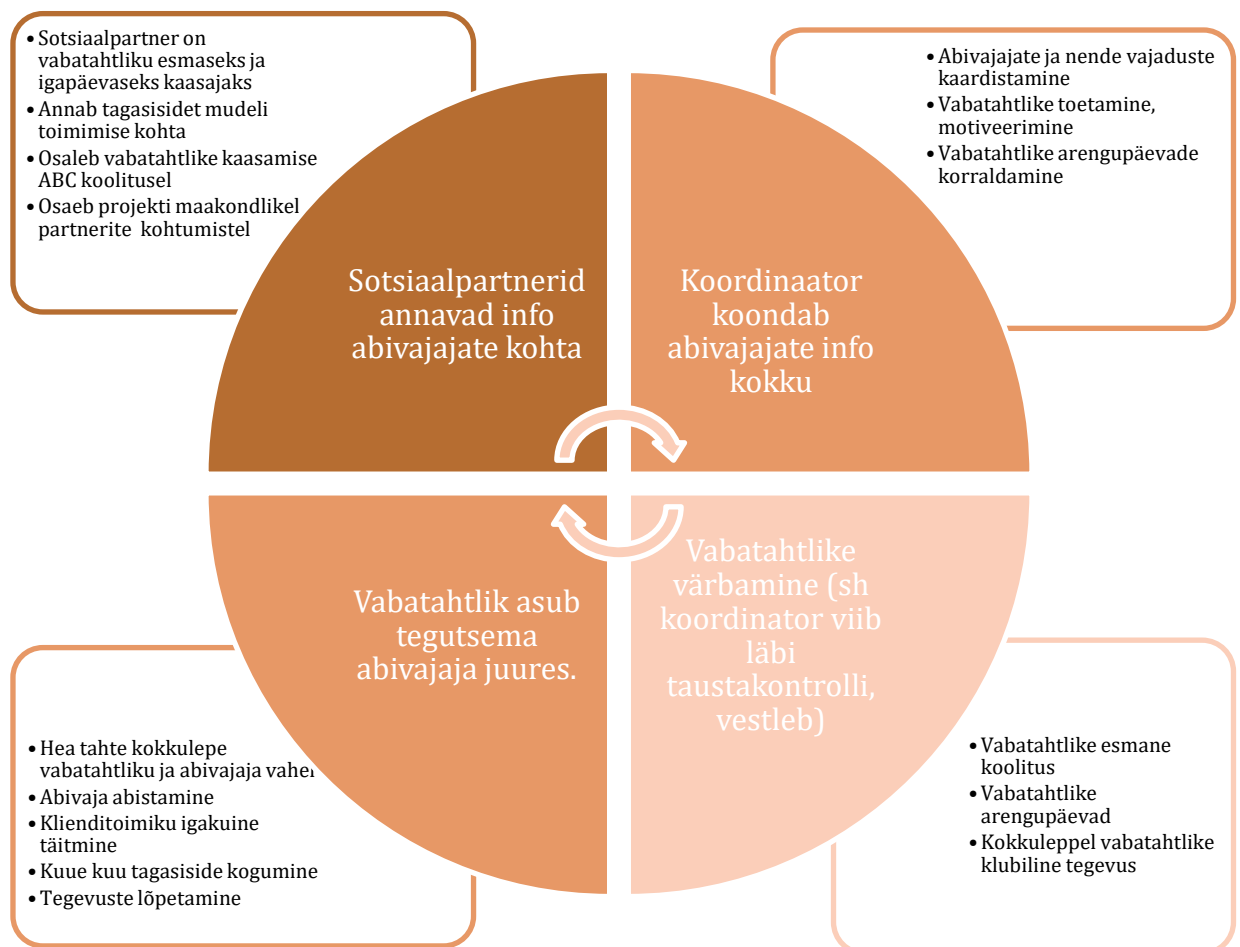

olen vabatahtlik

on tulnud välja nii Kodukandi kogemusest külaliikumise vabatahtlikega kui ka vabatahtliku tegevuse võrgustikku kuuluvate ühenduste tähelepanekutest. Aastane ajaperiood on piisavalt pikk tegevuste planeerimiseks nii vabatahtlike kaasajatele kui ka vabatahtlikele endile.

Hiljemalt lepingu sõlmimise hetkeks on koordinaator teinud valiku, kes saab/saavad olema vabatahtliku abivajajaid, misjärel alustab vabatahtlik tööd talle määratud abivajaja(te)ga. Lähtuvalt vajadustest võib koordinaator vabatahtlikuga lepingu sõlmimisel kaasata lepingu partneriks ka sotsiaalpartneri, kelle juures abivajaja otseselt asub. Kui vabatahtlik töötab sotsiaalhoolekande asutuses, viiakse talle seal läbi tööohutusplaneerimine.

Joon. 1. Vabatahtlike kaasamismudeli üldskeem

olen vabatahtlik

Esimesel kohtumisel abivajajaga osaleb lisaks vabatahtlikule ja abivajajale ka selle sotsiaalpartneri esindaja, kelle kaudu abivajaja projekti kaasati (hoolekandeesutus, sotsiaaltöötaja, pereõde, kogukonna- või pereliige vms). Kui abivajaja pöördus ise otse koordinaatori poole, osaleb esimesel kohtumisel kolmanda osapoolena koordinaator. Kolmanda osapoole osalemine esimesel kohtumisel on tarvilik usalduse loomiseks abivajaja ja vabatahtliku vahel, samuti turvalisuse tagamiseks, et minimeerida nõ Liis Haaveliga sarnaste kavatsustega inimeste esilekerkimise võimalust projektis.

Esimesel kohtumisel sõlmivad vabatahtlik ja abivajaja hea tahte kokkulepe, mis käsitleb nende omavahelisi õigusi, kohustusi, head käitumistava ja realistlikke ootusi. Vabatahtliku ja abivajaja kohtumised jätkuvad omavahel kokkulepitud vormis ja omavahel kokkulepitud ajaintervalliga.

Kui vabatahtliku ja abivajaja koostöö lõpeb, ükskõik, kas siis planeeritult või planeerimatutel asjaoludel, osaleb viimasel kohtumisel taas sotsiaalpartneri esindaja või koordinaator. Kolmanda osapoole osalemine annab võimaluse koguda objektiivset tagasisidet ning kui koostöö lõpp oli planeerimata, siis leevendada vajadusel pingeid või negatiivseid emotsioone ning püüda kujundada positiivne meelestatus tuleviku suhtes.

Korraldatud on ka vabatahtlike pidev omavaheline kogemuste vahetus erinevates suhtluskanalites (kogemuse kirjeldamine Vabatahtlike Väravas avaldatud lugudes; kinnises Facebooki grupis jms). Samuti on hankeperioodi planeeritud kolm arengupäeva, mille läbiviimiseks on koordinaatorid saanud ettevalmistuse. Vajadusel kaasatakse arengupäevale lisakoolitajaid või grupi supervisiooni läbiviijad. Arengupäevad on oluliseks tagasisideallikas, mille abil täiendada projekti mudelit (vaata ka alalõiku Koolitused). Vabatahtlike soovil ja initsiatiivil võib ellu kutsuda ka maakondlikud vabatahtlike klubid. Vabatahtlike eest veetud klubiline tegevus ja selle korraldamine lepatakse kokku protsessi käigus. Samuti lepatakse partneritega kokku, kuidas tagada vajalik keskkond vabatahtlike toimetamiseks.

Vabatahtlikud täidavad igakuiselt projektis nõutud klienditoimikuid ning muid dokumente (nt sõidupäevikud). Kogutud andmed moodustavad olulise sisendi rahastaja

olen vabatahtlik

jaoks. Vajadusel viime klienditoimikusse sisse mõned täiendavad infoväljad, mis on olulised projekti mudeli täiendamiseks.

Vabatahtlike koolitamine

Nagu eelnevas alalõigus on kirjeldatud, suunatakse eelneva kogemusega vabatahtlikud vestluse ja taustakontrolli järel kahepäevasele koolitusele.

Koolitus on kahepäevane ning kestab 16 akadeemilist tundi. Ideaalsel juhul on vabatahtlikul juba koolitusele tulles teada vähemalt üks tema abivajajatest, kellega siduda õpitav sisu.

Koolituse üldeesmärgiks on toetada vabatahtliku rolli täitmiseks vajalike kompetentside kujunemist ning aidata kaasa vabatahtlike võrgustiku kujunemisele.

Koolituse läbimise tulemusena osaleja:

- teadvustab abi pakkumise ja vabatahtliku tööga seonduvad võimalusi ja piiranguid, sh seadusandlusest tulenevaid nõudeid;
- teadvustab oma isiklike eesmärgid ja nende seost oma võimaliku vabatahtliku rolliga;
- tunneb kohalikke võimalusi abivajaja suunamiseks vajalike sotsiaalteenusteni;
- väärtustab koostööd kohaliku omavalitsuse esindajatega ning potentsiaalsete teenusepakkujatega;
- omandab oskused vabatahtlike põhiteenuste osutamiseks.

Vabatahtlikud saavad koolitusel teadmised sotsiaaltöö eetikatest ja vabatahtlikult oodatavatest tegevustest. Ühtlasi õpitakse selgeks aruandlus ja tagasisidestamine. Teisele koolituspäevale kaasatakse võimalusel ka sotsiaalpartnerite esindajad, kes soovivad vabatahtlikke rakendada, ning võimalusel viiakse vabatahtlikud ja tema tulevane otsene kaasaja kokku juba koolituse lõpuks. Koolitused on planeeritud igas hankesse kaasatud

olen vabatahtlik

maakonnas kahes etapis: 2018. aasta sügisel ning 2019. aasta kevadel. Detailne koolituskava koostatakse projekti tegevusi ettevalmistavas etapis.

Lisaks sissejuhatavale koolitusele toimub projekti vältel igas maakonnas kolm vabatahtlikele mõeldud arengupäeva. Arengupäevade teemad kavandame koos koordinaatorite, sotsiaalpartnerite ja vabatahtlikega. Teine arengupäev keskendub mudeli rediseinimisele: üheskoos osalistega (vabatahtlikud ja sotsiaalpartnerid) vaadatakse kogu mudel üle ja vajadusel täiendatakse. Päeva läbiviimisel kasutatakse teenusedisaini meetodeid.

Koolituse ja arengupäevad läbinud ning vabatahtlikus tegevuses osalenud vabatahtlikud saavad tunnistuse. Soovijatele väljastatakse soovituskiri või aidatakse täita vabatahtliku tegevuse passi.

Abivajajad

Projekti abivajajad leitakse sotsiaalpartnerite abil. Sotsiaalpartneritena kaasame tegevustesse omavalitsuse sotsiaaltöötajad ja hoolekandeesutused, samuti tervisekeskuste pere- ja koduõed ning kogukonna esindajad, kelle kaudu kogub koordinaator kokku info abivajajate kohta, arvestades, et igal sotsiaalpartneril on teada (ja mõningatel juhtudel ka osaliselt kattuv) abivajajate ring. Nii lepitakse näiteks hoolekandeesutuse klientide abivajadus kokku hoolekandeesutuse esindajate kaudu jne. Sotsiaaltöötajate kaudu abivajajate kohta info kogumine on põhjendatud sellega, et vastasel juhul jääks kasutama info abivajajate ja nende vajaduste kohta, mis piirkonnas juba teada on. Pere- ja koduõed on Praxise ekspertide käimasoleva projekti veel avaldamata tulemustes⁷ osunud inimesteks, keda paljud vanemad inimesed (iseäranis üksi elavad mehed) kõige rohkem usaldavad ehk suhtuvad neisse kui autoriteetidesse (Sustain). Kogukonna esindajate alla liigitame piirkonna formaalsete ja mitteformaalsete gruppide esindajad, aga ka

---

⁷ Üleeuroopaline projekt „Sustainable tailored integrated care for older people in Europe“
<http://www.sustain-eu.org/ee/>

olen vabatahtlik

abivajajate pereliikmed, sh kaugel elavad pereliikmed, kellel on info abivajaduste suhtes, mis ei ole siiani olnud regulaarne või teadvustatud ja mida võib lugeda seetõttu ka ennetavaks abivajaduseks. Nn usaldusisikute kaasamisega suurendame tõenäosust jõuda nende abivajajateni, kellest sotsiaaltöötajad pole teadlikud ja kes ka ise endast märku ei annaks.

Kõik projektis osalevad sotsiaalpartnerid liituvad või on liitunud tegevustesse omal initsiatiivil, samas on projekti eesmärk koguda ja analüüsida kvalitatiivseid andmeid ja koostada tulevastele koordinaatoritele nn juhend, kuidas motiveerida sotsiaalpartnereid, ennekõike sotsiaaltöötajaid, pere- ja koduõdesid. Motivatsiooni analüüs on vajalik seetõttu, et vabatahtlike kaasamine tegelikult ei vähenda sotsiaaltöötajate, pere- ja koduõdede otsest töökoormust, pigem vastupidi. Samas pakub see uusi teadmisi ja kogemusi ning parandab nende klientide heaolu, mis kaudselt võib tagasi peegelduda sotsiaalpartnerite töös. Juhend sisaldab teenuste selgitusi ja tõenduspõhiseid argumente nende mõju kohta; infot, kuidas on tagatud tegevuse kvaliteet, turvalisus ja paindlikkus; ootused ja ülesanded sotsiaalpartnerile ning osutus, et tegemist on tööga, mille laienemine kogu vabariigi peale on kogu ettevõtmise eeldus. Loodava juhendi teise osa moodustavad nõuanded, kuidas motiveerida abivajajaid andma oma abivajadusest märku.

Koordinaator peab sotsiaalpartneritega läbirääkimisi ja annab juhised, millist infot küsida abivajaja kohta, kes soovib endale vabatahtlikku. Nii laekub koordinaatorile info abivajajate kohta. Koordinaator koondab abivajadused kokku, nõ registreerib abivajajad loodavas e-keskkonnas (vt alalõik Andmete liikumine ja analüüsimine), et lihtsustada hilisemat abivajajate ja vabatahtlike kokkusobitamist. Teavitustöö, mis on küll suunatud vabatahtlike leidmiseks (vt alalõik Vabatahtlikud), võib ärgitada abivajajaid pöörduma koordinaatori poole ka otse, ilma sotsiaalpartneri vahenduseta. Sel juhul on tema nn sotsiaalpartneriks koordinaator ise.

Eeldame, et töö käigus ehk vabatahtliku ja abivajaja regulaarsete kohtumiste käigus levib positiivne kogemus suust suhu ning leidub veel abivajajaid, kes soovivad vabatahtlike teenuseid. Kui sellise info saab vabatahtlik, annab ta sellest teada koordinaatorile. Isegi kui vabatahtlik soovib ka uut abivajajat ise aidata, peame kinni mudeli põhiprotsessist,

olen vabatahtlik

registreerime uue abivajaja ning korraldame esimese kohtumise kolme osapoole vahel: koordinaator, abivajaja ja vabatahtlik.

Kui abivajaja tahab koostööd vabatahtlikuga lõpetada, annab tema või vabatahtlik sellest koordinaatorile teada ning tehakse viimane kokkusaamine, kus osaleb abivajaja, temaga seotud sotsiaalpartner ja vabatahtlik.

Koostööpartnerite rollid ja vastutus

Hanke **juhtpartneriks** on Eesti Külaliikumine Kodukant, kes on ühtlasi ka pakkumise esitaja. Liikumise Kodukant ülesandeks on üldine tegevuste planeerimine ja koordineerimine, koostöövõrgustike loomine, eksperdi roll vabatahtlike kaasamismudeli praktilistes aspektides, teavitustöö koordineerimine, projekti aruandluse koostamine ning lõpuseminari korraldamine. Samuti viib Liikumine Kodukant läbi koolitused sotsiaalpartnerite esindajatele, planeeritud on üks koolituspäev igas kaasatud maakonnas.

Vabatahtlike kaasamismudeli väljatöötamisel ning analüüsimisel teeb Liikumine Kodukant koostööd **ekspertide** Mari Rulli ning Karin Kiisiga. Ekspertide CV-d on lisatud pakkumisele. Lisaks kaasatakse projekti aktiivses faasis tegevustesse vähemalt üks ekspert andmete analüüsimiseks. Mari Rull, kel on kompetents innovatsiooni meetodite ja praktika osas (eelkõige käitumis-teadustel põhinevatel meetodite ja disainmõtlemise ehk kasutajavaate kaasamise kogemus tööprotsesside kavandamises), viib läbi arengupäeva Võrus, Pärnus, Harjumaal, Hiiumaal ja Lääne-Virumaal (vt alalõik Vabatahtlike koolitamine).

Hanke aktiivses elueas kaasatakse **kommunikatsiooniekspert**, kes koostab koostöös projektimeeskonnaga sõnumid vabatahtlike värbamiseks, aitab kujundada sotsiaalvaldkonna visuaalset kuvandit ja avaliku arvamuse sisulist positiivset kuvandit sotsiaalvaldkonna vabatahtlikust. Kommunikatsioonil ehk õnnestunud müügil on suur roll algatuse õnnestumisel. Erinevateks sihtrühmadeks on abisaajad, vabatahtlikud, poliitikakujundaja ja ühiskond tervikuna.

olen vabatahtlik

Kohalikud omavalitsused on mudeli testimisel otsesed koostööpartnerid. Loodetavasti on nad tulevikus vabatahtlike kaasamismudeli rakendajad. Hanget ette valmistades oli omavalitsuste kaasamise eelduseks nende sisuline soov leida lahendusi vabatahtlike kaasamiseks hoolekandesüsteemis.

Hanke käivitamisel panustavad omavalitsused sotsiaalpartnerite ning abivajajate kaardistamise. Samuti osalevad omavalitsuste esindajad kohtumistel, annavad tagasisidet mudeli toimimisest, osalevad vajadusel probleemide lahendamisel ning teevad ettepanekuid lõppraportisse. Koostöös omavalitsustega tegeleme mudeli jätkusuutlikkuse küsimustega.

Hankesse on kaasatud:

Osa 1 - Põhja-Eesti piirkonnast 9 omavalitsust

Harjumaalt: Keila vald, Saue vald, Saku vald, Lääne-Harju vald.

Lääne-Virumaalt: Viru-Nigula vald, Rakvere, Tapa vald, Väike-Maarja vald.

Hiiumaalt: Hiiumaa vald.

Osa 2 - Lõuna-Eesti piirkonnas 10 omavalitsust

Pärnu maakonnast: Pärnu linn, Saarde vald, Häädemeeste vald ja Põhja-Pärnumaa vald.

Põlva maakonnast : Põlva vald.

Võrumaalt: Võru linn, Võru vald, Setomaa vald, Rõuge vald ja Antsla vald.

Sotsiaalpartnerid kaasatakse koostöös kohalike omavalitsustega abivajajate kaardistamise käigus, so hanke esimese kuue nädala jooksul. Sotsiaalpartneriteks võivad olla **hoolekandeesutuste esindajad, sotsiaaltöötajad, pere- ja koduõed** vms. Sotsiaalpartnerite ülesandeks on abivajajate kaardistamine ning ettevalmistamine vabatahtlike tulekuks. Samuti on sotsiaalpartnerid hanke aktiivse eluea jooksul vabatahtlike igapäevased kaasajad (nende ülesandeks on vabatahtlike kohapealne toetamine ja juhendamine ning oma asutuse vabatahtlike kaasamisteemade läbimõtlemine). Pere- ja koduõdede kaasamist näeme esmajoones turvalise võimalusena

olen vabatahtlik

info jagamiseks ja võimalike abivajajate motiveerimiseks ning neilt ei eeldata vabatahtlike kohapealset toetamist ja juhendamist sarnaselt teistele sotsiaalpartneritele.

Sotsiaalpartneritena kaasame ka **kohalikud ühendused ja kogukonnad**, sh vabatahtlike kaasajad, kogukonna töö eksperdid. Eesti Külaliikumine Kodukant võrgustiku kaudu kaasatakse kõik 15 külaliikumise maakonda. Maakondlike Kodukantide rolliks on eelkõige projekti toetamine vabatahtlike kaasamisel, info jagamine mudelist ja selle rakendamise võimalustest kogukondadele kui ka omavalitsustele.

Kohalike ühenduste kaudu kaasame mudelisse **piirkondlikud vabatahtlike koordinaatorid**, kelle roll on mudeli testimisel ja vabatahtlike värbamisel ülioluline. Kodukant on sõlminud koostöökokkulepped kohalike ühendustega järgmiselt:

Põhja-Eestis: Lääne-Virumaalt MTÜ Virumaa Tugikeskus, Hiiumaalt Kodukant Hiiumaa ja Harjumaalt Kodukant Harjumaa.

Lõuna-Eestis: Võrumaalt ja Põlvamaalt MTÜ Maana, Pärnumaalt MTÜ Pärnumaa Kodukant.

Kohalike ühenduste rolliks on abivajajate kaardistamine, vabatahtlike värbamine, vajadusel vabatahtlike kohta taustainfo jagamine, projektijuhi ja koordinaatori toetamine, tagasiside kogumine sotsiaalpartneritelt ning kommentaaride ja ettepaneku andmine lõppraportisse.

Pärnu Kolledž on kaasatud juba hanke ettevalmistusse, kuna neil on suurepärase teadmised sotsiaaltöö korraldusest. Kolledži rolliks vabatahtlike esmase koolituse kava koostamine ja koolituste läbiviimine.

Projekti rahaliste vahendite jagunemine partnerite vahel lähtub pakumisele lisatud eelarvest ja tegevuskavast.

Projekti ettevalmistavad tegevused

Projekti alguses töötatakse välja **aruandlus- ja andmekogumise süsteem**, millega abil on võimalik koondada infot nii abivajajate kui vabatahtlike kohta, saada ülevaatlikku

olen vabatahtlik

infot mudeli jooksvaks parendamiseks ning mudeli evalveerimiseks projekti lõpus. Loodav IT lahendus, nõ e-keskkond, võimaldab vabatahtlikel klienditoimikuid ning muid tegevusega seonduvaid dokumente (nt sõidupäevikud) täita e-keskkonnas, et lihtsustada ja ühtlustada tööprotsesse. Samuti koondatakse e-keskkonda keskselt info abivajajate kohta, et tõhustada koordinaatori tööd sobilike vabatahtlike ja abivajajate kokkuviiemisel. Ka vabatahtlikest moodustub e-keskkonda andmebaas. Süsteemi väljatöötamise juurde kaasame andmekaitse spetsialisti, et tagada andmekaitse nõuete täitmine (vt lähemalt alalõik Andmete liikumine).

Liikumine Kodukant koostab järgmised vormid, tekstid ja alused ehk mudeli **tööriistad** (tegemist on dokumentide töönimetustega, dokumendi tulevaste kasutajate jaoks muudetakse need suupärasemateks ja sisukamateks):

1. Teavituskampania tekstid vabatahtlike värbamiseks, sh läbimõeldud sõnumid vanemaealiste ja puuetega inimeste vabatahtlike värbamiseks.
  2. Vabatahtlike värbamise avalduse vorm ja soovitusvorm
  3. Vabatahtlikuga poolstruktureeritud küsimustega vestluse läbiviimise juhend
  4. Info, mida küsida abivajajate kohta, kes soovib endale vabatahtlikku
  5. Abivajajaga läbiräägitav hea tahte kokkulepe
  6. Abivajaja ja vabatahtliku viimase kohtumise objektiivset tagasiside kogumise juhend
  7. Juhend koordinaatorile, kuidas läbi viia kogenud vabatahtliku väljaõpet, kes ei osale koolitusel.
- Projektis nõutud aruandluse võimalikud täiendused.
  - Motiveerimisjuhend sotsiaalpartnerile.

olen vabatahtlik

Piirkonna abivajajate ja kogukonna ressursside **kaardistamine**, toimub koostöös koordinaatori ja sotsiaalpartneritega (vt alapeatükk Abivajajad).

Hoolekandeesutuste ja sotsiaaltöötajate ettevalmistamiseks viime Võrus, Pärnus, Lääne-Virumaal, Harjumaal ja Hiiumaal läbi seminarid, kus koos sotsiaalpartneritega vaadatakse üle mudeli toimimine, partnerite rollijaotus. Samuti sõlmitakse vajadusel koostöölepingud nende kohalike omavalitsustega, kellega hanke ettevalmistuse käigus lepingut ei olnud sõlmitud. Lisaks viib Kodukant sotsiaalpartneritele läbi **vabatahtlike kaasamise ABC koolituse** ning annab juhendmaterjalid, et iga hoolekandeesutus, vabatahtlike otsene kaasaja, saaks oma vabatahtlike kaasamisjuhendi välja töötada.

Pärast seminari kohtuvad sotsiaalpartnerid (omavalitsused, kogukonnaühendused, hoolekandeteenuste pakkujad) maakondades veel kolmel korral, kus tehakse vahetuvõtteid projekti rakendamisest, tagasisidestatakse mudeli testimisega seotud kogemusi ning arutatakse võimalusi selle parendamiseks.

Projekti haldamine

Projekti haldamine toimub mõlema piirkonna projektijuhi eestvedamisel. Lõuna-Eestis juhib projekti Eha Paas ja Põhja-Eestis Anu Viltrop. Projektile loome ühise meeskonna, sest näeme selgelt, et efektiivsuse ja säästlikuse huvides on mõistlikum rakendada projekti ühtsena üle Eesti. See annab võimaluse testida mudelit ja võrrelda selle toimimist erinevates Eesti piirkondades. Samuti annab kulude kokkuhoiu ühiste kommunikatsioonitegevuste ning andmeanalüüsi planeerimine, korraldamine ja elluviimine. Ometigi oleme arvestanud, et kui hankes osutub edukaks vaid ühe piirkonna pakkumine, korraldatakse projekti meeskonna tegevused vastavalt ümber.

Projektitegevuste elluviimiseks moodustatakse juhtgrupp, mis koguneb kord kvartalis. Juhtgruppi kuuluvad projektijuhid, piirkondlikud vabatahtlike koordinaatorid, kaasatud eksperdid ja raamatupidaja, Liikumise Kodukant juhatuse liige. Kohtumistele kaasatakse soovi korral ka tellija esindaja.

olen vabatahtlik

Väga oluliseks peame kohe peale lepingu sõlmimist meeskonna nõupidamise läbiviimist, detailsete lepingute sõlmimist koostööpartneritega, vajadusel lisaekspertide värbamist ning kogu projekti toimimiseks vajaliku ning andmekaitse nõuetele vastava bürokraatia ning kommunikatsioonitegevuste kokkuleppimist.

Kuu enne lepingu lõppemist toimub avatud seminar, kus tutvustame testitud koostöömudeli tulemusi. Samuti saadetakse info hanke tulemustest kõikidele omavalitsustele. Juhul kui pakkumine osutub edukaks mõlemas osas, toimub üks seminar mõlema osa peale kokku, mis annab võimaluse tutvustada laiemalt erinevate piirkondade kogemust.

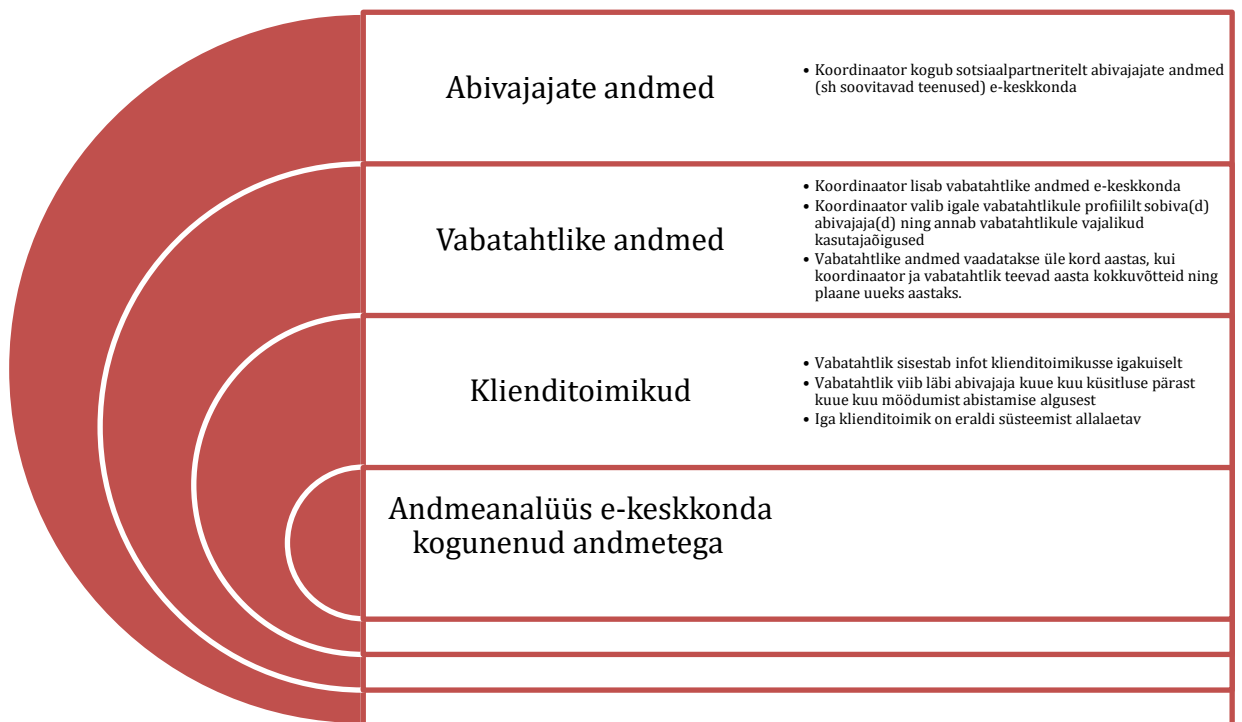
Liikumine Kodukant võtab tellijaga ühendust kuus kuud enne lepingu lõppemist, tutvustab koostöömudeli testimise seniseid tulemusi ja lepib kokku täpsemad ootused lõppraporti ja mudeli täiendamise osas. Lõppraporti koostab juhtpartner Kodukant koostöös piirkondlike vabatahtlike koordinaatorite ning hankes osalevate partneritega. Lõppraportis kajastuvad ka kõik aruanded ja memod ning seal vastatakse kõikidele hankekutses püstitatud küsimustele.

Andmete liikumine ning analüüsimine

Abivajaja ja vabatahtlike koostöö alguses täidavad vabatahtlikud e-keskkonnas klienditoimiku esimese osa. Projekti käigus täidavad vabatahtlikud kord kuus e-keskkonnas klienditoimikut kuu jooksul läbi viidud tegevuste osas. Samuti kogub vabatahtlik jooksvalt ka nn kuuenda kuu aruande andmeid. Jooksvalt kogutakse andmeid seetõttu, et igal abivajajal saab kuus kuud täis erineval ajal. Samuti on jooksev andmete kogumine oluline selleks, hajutada vabatahtlike aruandluskoormust, tagada kõikide andmete jõudmine andmebaasi, sh nende abivajajate kohta, kellega koostöö katkes või vabatahtlike kohta, kes ei osale projektis lõpuni. Kui vabatahtlik ei ole tegevust alustades arvutikasutuskogemusega, korraldab koordinaator tema väljaõppe ja tagab arvutile ligipääsu.

Veebipõhine andmekogumine aitab vähendada vabatahtlike ja analüütikute ajakulu ja tagada kõrget ning võrreldavat andmekvaliteedi. Tekstilisi andmeid analüüsimise kvalitatiivsete meetoditega, kasutades selleks vabavaralist professionaalset tarkvara (nt QDA Miner). Andmeanalüüs on pidev, sest igal abivajajal täitub kuus kuud tegevuste alustamisest erineval ajal. Samuti annab pidev andmeanalüüs võimaluse kasutada esialgseid tulemusi juba töö käigus. Aruandlussüsteemi töö käigus ei muudeta, kuid vahetulemuste põhjal tehakse parandusettepanekuid nendes küsimustes, mida on võimalik projekti sees muuta. Ettepanekud esitatakse ja arutatakse läbi kord kvartalis koguneval juhtgrupi koosolekul.

Joonis 2. Andmete kogumise ja analüüsimise üldskeem

Memodena säilitatakse sotsiaalpartnerite, vabatahtlike ja abivajajate esma- ja lõppkohtumiste kokkuvõtteid, kord kvartalis toimuvate sotsiaalpartnerite koosolekute protokollid ning tähelepanekud vabatahtlike arengupäevadelt.

olen vabatahtlik

Projekti lõpus, kui laekunud on kogu informatsioon, koostatakse aruanne ning luuakse või täiendatakse töövahendid, et mudelit oleks võimalik kasutada kõikides piirkondades üle Eesti. Kõikide protsessimudelite ja tööriistade ja heade näidete ja tagasiside avaldame Vabatahtlike Väravas.

Teavitustöö

Kõikide protsessimudelite, tööriistade, heade näidete ja tagasiside avaldamiseks luuakse juba projekti algusfaasis Vabatahtlike Väravasse eraldi alamlehe. Hanke algusfaasis planeerime kaasata kommunikatsioonieksperti, kelle abil loome tõhusad ning sihtrühma eripärasid arvestavad värbamissõnumid. Samuti kasutatakse kommunikatsioonieksperti abi selleks, et tuua sotsiaalvaldkonnas tegutsevad vabatahtlikud laiemal avalikkusel jaoks paremini pildile ning luua positiivne kuvand ja eristuv visuaal.

Meie teavitustöö sõnumid selgitavad, milliseid senitäitmata ülesandeid sotsiaalvaldkonna vabatahtlikud täidavad ja millist lisandväärtust inimestele, kogukonnale ja ühiskonnale loovad. Teavitustöö on suunatud kõigile kolmele sihtgrupile, kellelt mudelis osalemine ressursi nõuab – kohalikud omavalitsused (raha), sotsiaalpartnerid (tööaeg) ja potentsiaalsed vabatahtlikud (isiklik aeg); kuid seejuures peame silmas, et mistahes teavitus mõjutab üheaegselt kõiki nimetatud sihtgruppe ja ka abivajajaid.

Projekti läbi viies on meie peamine tähelepanu vabatahtlike ja abivajajate koostööl, sest just nemad on teavitustöö sõnumite peamised allikad ja ainult nemad loovad argumente, mis veenaks mudelit kasutama ka teisi omavalitsusi. Kui nende kogemused poleks head, siis puudub ka jõud, mis paneks projekti jätkusuutlikult edasi elama: kohalike omavalitsuse töömudeleid rakendama ning selleks ressursse planeerima; vabatahtlike liituma, abivajajaid abi vastu võtma. Selleks, et abivajaja ja vabatahtliku koostöö looks positiivseid emotsioone ja mõjutaks positiivselt abivajajate subjektiivset tervist, õpime saavutama vabatahtlike tegevuse kõrge kvaliteedi (koolitus ja pidev omavaheline kogemuste vahetus) ning vältima kõikide osapoolte ebarealistlikest ootustest tekkivat pettumust (juhtimine).

olen vabatahtlik

Teavitustööd teeme projekti jooksul järgmistes vormides:

- Tutvustame mudelit ja selle testimise tulemusi 2019. aastal toimuval Eesti külade Maapäeval, kus osaleb 300 külade esindajat kogu Eestist.
- Korraldame 2020. aasta alguses kaks seminari mudeli tutvustamiseks nendele omavalitsustele ja sotsiaalpartneritele, kes projekti testimisel ei osale. Üks seminar on planeeritud Põhja piirkonda (Paide) ja teine Lõuna piirkonda (Tartu).
- Tutvustame mudelit ja selle testimise tulemusi üle-eestilistel linna ja maaomavalitsuste päevadel 2019. ja 2020. aasta märtsis.
- Info edastamine e-kirja näol kõikidesse omavalitsustesse.
- Meediakajastused potentsiaalsetes vabatahtlikes huvi äratamiseks, sh lood vabatahtlike ja abivajajate koostööst.
- Heade lugude levitamine meedias eesmärgiga tõsta uue laiema avalikkuse teadlikkust (Ringvaade, Hommiku TV, Vikerraadio päevauudised; KUKU Saade jm).
- Prillitoos, Vikerraadio Päevatee, ajakiri 60+ jms vanemate potentsiaalsete vabatahtlike informeerimiseks;
- Ülevaatelugu avaldamiseks kõikide valdade lehtedes ;
- Info levitamine järgnevates kanalites ja võrgustikes: Vabatahtlike Värav, Rajaleidja, rehabilitatsiooni ja erihoolekande teenuse osutajad; Teeme Ära infokanalid, vabatahtliku tegevuse võrgustiku infokanalid;
- Muud kanalid, kust leiab potentsiaalseid vabatahtlikke (sotsiaalmeedia, infovoldikud jms).
- Mudeli ja selle testimise tulemuste levitamine Euroopa Vabatahtlike Keskuse (CEV) uudiskirjas ning ning liikmekoosolekul.

- Praktilise info jagamine sihtgruppidele: kuidas saada abivajajaks ja kuidas saada vabatahtlikuks; kuidas algetada sotsiaalpartnerina või kohaliku omavalitsusena oma piirkonnas mudeli rakendamist. Praktilise info jagamiseks kasutame otsekanaleid: kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate e-mailid; perearstikeskused; rahvaraamatukogude töötajate listid, hoolekandeesutuste liidu list, rehabilitatsiooni asutuste liidu list jne.

Teavitustööd viiakse läbi projekti eluajal, kuid pärast hankeperioodi lõppu jätkatakse projekti kogemuse, olulisemate tulemuste ning välja töötatud mudeli tutvustamist. Ka projekti käigus valminud kogemuslood, juhendmaterjalid jm oluline info jääb Vabatahtlike Väravas kättesaadavaks ka pärast projekti lõppu.

Jätkusuutlikkus

Projektil on kolm olulist tegurit, mis ühelt poolt põhjendavad, miks on vaja sotsiaalvaldkonna vabatahtlike töö mudelit projekti vormis testida, ja teiselt poolt mõjutavad projekti jätkusuutlikkust. Esiteks on süsteemselt organiseeritud vabatahtlik tegevus sotsiaalvaldkonnas Eestis suhteliselt uus tegevusvaldkond. Teiseks on vajadused, mida vabatahtlike teenustega rahuldatakse, sihtgrupis ja sidusgruppides küll teadvustatud, kuid pole liigitatud esmavajadusteks (ehk sotsiaalsed ja emotsionaalsed vajadused on allasurutud ja nende mõju vaimsele ja füüsilisele tervisele alahinnatud). Kolmandaks kaasatakse projektis vabatahtlikena selliseid elanikkonnarühmi, kellel seni pigem puudub korraldatud vabatahtliku tegevuse kogemus. Tegevused projektis selleks, et tagada käimalükatud töö laienemine kõikidesse valdadesse ja kõikide abivajajateni, lähtuvad nimetatud kolmest peamisest edutegurist.

Mudeli rakendamisel pärast hankeperioodi lõppu on kohalikul omavalitsustel tarvis katta koordinaatori töötasu ning otsekulud (töökoht, side, transport), samuti peab iga kohalik omavalitsus pakkuma meedet, mille kaudu tema vabatahtlikud saavad taotleda kompensatsiooni abistamisega seotud otsestele transpordikuludele. Mudeli jätkusuutlikkuse kavandamisel tuleb silmas pidada, et vabatahtlikud vajavad enne töödega alustamist koolitust ning koolitust võivad vajada ka vabatahtlike otsesed

olen vabatahtlik

kaasajad (sotsiaalpartnerid), et nad oleksid teadlikud vabatahtlike kaasamise põhimõtetest ning vabatahtlike kaasamise heast tavast. Selliste tegevuste rahastamiseks tuleks leida ressursid riiklikul tasandil.

Oluline on silmas pidada, et jätkusuutlik mudel sisaldab võimalusi vabatahtlikul suhelda teiste omasugustega, et vahetada kogemusi, täiendada teadmisi jms. Sellist suhtlemist saab soodustada ühisürituste, jätkukoolituste, supervisioonide jms näol. Taolised kulud tuleks kohalikul omavalitsuse arvestada samuti mudeli hinna sisse.

Mudeli hinnastamiseks arvestab Liikumine Kodukant hankeperioodi vältel vabatahtlike panustatud töötunnid arvestuslikku rahalisse väärtusesse, see on nõ lisaväärtus, mida vabatahtlike kaasamine hoolekandesüsteemi juurde toob ning mis aitab vähendada tegelikke kulusid.

Pärast hanke lõppu töötab Liikumise Kodukant juures statsionaarselt vähemalt üks ekspert, kes on saanud projekti kogemuse ja olnud materjalide ja tööriistade üks autoritest. Tema poole saab pärast projekti lõppu pöörduda nii kohaliku omavalitsuse esindaja kui potentsiaalne sotsiaalpartner, et endale selgeks teha mudeli rakendamise nüansid. Kui mudeli rakendamisest huvitatud piirkond soovib põhjalikku konsultatsiooni, siis on Liikumise Kodukant ekspert valmis tulema ka koha peale nõustama, kui tema otsekulud kaetakse. Hanke käigus kogutud lood, juhendmaterjalid jäävad Vabatahtlike Väravas nähtavaks ja kättesaadavaks ka pärast hanke lõppu.

Allikad

World Bank (2017) https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/hoolduskoormus/estonia_ltc_report_final.pdf

Pasupathi M., Lockenhoff C. Ageist behavior//In T. D. Nelson (Ed.) , 2002. Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons.

Myck, M., Najsztub, M., & Oczkowska, M. (2015). Measuring social deprivation and social exclusion. In Börsch-Supan, A., Kneip, T., & Litwin, H. (Eds.), Ageing in Europe – Supporting Policies for an Inclusive Society (67–78). Berlin, Boston: De Gruyter.

Praxis (2013). Vabatahtlikus tegevuses osalejad Eestis kokku sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes

Principi A, Chiatti C, Lamura G, Frerichs F. (2012). The engagement of older people in civil society organizations. Educational Gerontology 38, 2: 83–106.

Wilinska M, Cedersund E. (2010). „Classic ageism” or „brutal economy”? – Old age and older people in the Polish media. Journal of Aging Studies 24, 4:335–343.

Irving P. (2015). Self-Empowerment in Later Life as a Response to Ageism. Generations 39, 1: 72. doi:10.1016/j.jaging.2010.07.003.

Pettai, I. (2018). Ealine diskrimineerimine tööturul. Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.